

suhih vej in škodljivih brezpotrebnih prephezajočih se prerastkov znebiti; tudi tu ima domači sadjerejec od časa do časa se snaženjem malo nepomenljivega truda v svojo korist. (Dalje prih.)

Razjasnilne opombe vladine k načrtu postave o dedinskih naredbah pri kmetijskih domačijah srednje velikosti.

Vlada, katera je državnemu zboru predložila načrt zgoraj omenjene postave, predložila mu je nekoliko kasneje, 60 strani obsegajoče „Razjasnilne opombe“, nekoliko kasneje pa še o ravno tej zadevi pismeno oceno iz Gornje-Avstrijskega, in še nekaj kasneje enako oceno iz Kranjskega.

Izmed tega lepega gradiva hočemo tudi bralcem „Novic“ podati najbolj zanimive oddelke:

I. Iz razjasnilnih opomb vladinih.

Iz vseh dežel srednje Evrope čujejo se uže leta in leta pritožbe, da malí blagostanje kmetovalcev in tudi pri nas je tako. — Ker se mora obstanek zdravega, krepkega kmetijskega stanu v Avstriji smatrati za glavni pogoj zdravega in krepkega državnega bitja v gospodarskem, političnem in družinskem oziru, štela si je vlada v svojo dolžnost, stvari, o katerih se toži, preiskati zato, da se dobi pomoč, kolikor je to na postavodajnem potu mogoče. — Vlada je v seji od 25. januarija 1881. leta v odgovoru na interpelacijo grofa Hohenwarta in drugov one reči omenila, katere so po njenih mislih provzročile brezmerno obremenjenje kmetijskih posestev. Med temi je na odličnem mestu tudi leta 1868. sklenjeno odpravljanje do tedaj obstalnih posebnih naredb o dedinskem nasledstvu pri kmetijskih posestvih.

Načrt postave izroččen v ustavno razpravo je sad poizvedeb od onega časa vpeljanih v posameznih deželah in pa na tej podlagi pri ministerstvih dovršenih razprav.

Vredjenje naredb za podedovanje kmetijskih posestev srednje velikosti naj se ima vpeljano z namenom, da se pospešuje pri zemljiščih spadajočih pod veljavo te postave stalnost v obdelovanji, da se obrača zoper čezmerno zadolženje in raščee razkosavanje onih posestev, to so brez dvombe najbolj vidna znamenja pešajočega blagostanja v kmetijskem stanu enako same na sebi, kakor v njenih nasledkih, to je, v pogostnih prostovoljnih in eksekutivnih premembah v posestvu.

Ta znamenja kažejo se jasno iz številčk tukaj sledečih, sestavljenih po uradnih statističnih virih:

Tabela I.

Stroški za eksekucije in zamudne obresti.

Leto	Presežek pristojbin za eksek. nad stroške eksekucije pri iztirjavanji davkov	Zamudne obresti od dolžnih davkov
1872	46.138	271.652
1873	85.547	355.708
1874	90.019	389.708
1875	108.784	410.439
1876	102.572	427.390
1877	121.308	497.703
1878	256.817	458.994
1879	177.053	347.080
1880	230.505	424.628
1881	202.148	385.293
Skupaj	1.420.891	3.968.595
Poprek	142.089	396.859

Predstoječa tabela kaže zelo izdatno povečavanje onih čistih dohodkov, kateri dotekajo državi iz pristojbin za eksekucije, in to od 46.138 gold. v letu 1872., na 202.148 gold. v letu 1881., in akoravno ta številka ne spada samo na poljedelstvo, bodo pa druge pozneje navedene številke pokazale, da se brez dvombe tudi pri tem (kmetijskem) poklicu opazuje vedno naraščanje bremen.

Zamudne obresti zaostalih dolžnih davkov pa zato tako glasno govore, ker neplačevanje pri našem ljudstvu izvira od tod, ker ne more plačati, ne pa da bi ne hotelo.

Ako se pri tem izkazu ogledajo nadrobnosti, pokaže se, da so zastanki na davkih največi v onih deželah, kjer so zemljišča najbolj razkosana, najmanjši pa v onih, kjer so še velike skupne domačije, tako znašajo zastanki na Primorskem = 60,6%, na Gornjeavstrijskem pa = 1,8%. (Dalje prih.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca A. Obreze

v državnem zboru dne 22. marca 1884.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visoka zbornica! Jaz uže naprej izjavim, da ne nameravam na dolgo in široko govoriti v prid davčne eksekucije. Stroški za izterjanje davkov so neogibno potrebno zlo, in sem trdno prepričan, da visoka vlada ničesar bolj ne želi, kakor da bi jej ne bilo treba te nepriljubljene vsote staviti v budget. Jaz toraj izjavim, da bodem zato glasoval in mislim, da bode zaradi neizogibne potrebe večina te zbornice ravno to storila. Moj namen je pa visoki zbornici predlagati resolucijo, ki hoče te stroške vsaj do zdaj z zemljiškim davkom najbolj zadeti in preobloženi deželi zmanjšati.

Eksekucija davkov je, kakor se razume samo ob sebi, samo tam na pravem mestu, kjer ima davkovski dolžnik dovolj sredstev, izpolniti svojo dolžnost, pa tega iz trdovratnosti ali slabe volje ne stori. Tega pa, gospoda moja, nikakor ni na Kranjskem zdaj, ko je zemljiški davek urejen in na naravno visokost pomanjšan, tudi rajši davke plačujejo. Temu nasproti je omenil dr. Menger, da so baš na Kranjskem eksekutivni stroški najviši, da presegajo celo eksekutivne stroške Češkega, Šlezije, Tirolskega, Vorarlberškega in še nekaterih družih dežel vkupe. Iz tega je hotel izvajati, da trditev gospoda poslanca Kluna ni resnična.

Ne morem kaj, ako se še le sedaj, sam priznam, da malo prepozno, potegnem za čast kranjske dežele proti gospodu poslancu dru. Mengerju in zagovarjam trditev gospoda poslanca Kluna. Da so v državnem proračunu za l. 1883. stroški za iztirjanje davka s 45.000 goldinarji nastavljeni, dočim je za te stroške za Česko nastavljenih 16.000 gold., za Šlezijo 5000 gold., za Tirolsko 150 gold., za Vorarlberško pa samo 50 gold., toraj za vse samo 21.000 gold., to nikakor ne prihaja od tod, da bi se na Kranjskem davki radi ne plačevali, a od tod, da v drugih deželah ne pobirajo davkov c. k. davkarski uradi, ampak občine, in če je treba, tudi potom eksekucije iztirjavajo. Kake stroške pa imajo pri tem občine, ni znano, in se ti stroški tudi ne stavijo v državni proračun. Drugače je pa na Kranjskem, kjer davke pobirajo samo c. kr. davkarski uradi in jih oziroma tudi eksekutivno iztirjavajo. Tu je toraj razumljivosamo ob sebi, da se eksekutivni stroški stavijo v državni proračun. To je vzrok navidezne anomalije, in

trditev gospoda poslanca Kluna, da se na Kranjskem davki radi plačujejo, ostane istinita, in je trditev gosp. poslanca dra. Mengerja nikakor ne ovrže. Drugo vprašanje je pa, če posestniki na Kranjskem res ob vsakem letnem času tudi morejo plačevati davke.

Znano je, da je kranjska dežela z zemljiškim davkom bila neprimerno, strašno obložena. Ako primerjamo leta 1879., 1880. in 1881., ko še zemljiški davki niso bili uravnani, z leti 1882., 1883. in 1884., v katerih so uže davki bili ponižani, vidimo, da se je v prvih treh letih poprek plačalo 860.000 gold., v poslednjih treh pa 649.000 gold. poprek na leto, plačevalo se je v prejšnjih letih 211.000 glđ. ali 32½ odstotkov več na leto, kakor bi se bilo moralo z ozirom na prihodke dežele. Ta krivica je trajala od 1843. do 1881. l., toraj celih 38 let. Pa celo zemljiški davki, ki so po stalnem katastru s leta 1824. do 1843. znašali 535.731 gold. konvencijskega denarja ali 562.517 gold. avstrijske veljave bili so mnogo previsoki z ozirom na tedanje cene zemljinih pridelkov, tako da me nikdo ne more dolžiti, da pretiravam, da je Kranjska v teh letih od 12 do 15 milijonov več davka plačala, kakor bi ga bila morala z ozirom na dohodke od zemljišč in z ozirom na zakone. (Slišite! na desnici.) Nove cenitve čistega dohodka so pokazale, koliko je bilo to preobteženje z davkom, da znaša nad jedno tretjino davka po pravici in razmeri določenega.

Res so se 1882. leta ti davki za eno tretjino, to je, za 211.000 gold. na leto ponižali. Ali, gospoda moja, posestniki na Kranjskem bili so med tem izsesani ter beda med kranjskim kmetskim prebivalstvom se ne da popisati. V celih okrajih ne dobite kmetskega posestva, ki bi ne bilo nad dve tretjini vrednosti zadolženo, in kmet mora celó v dobrih letinah stradati, ker večidel pridelkov gre za obresti dolgov in davščine.

No, moj namen ni, mračno podobo kmetskega stanja na Kranjskem še nadalje slikati. Tudi ne mislim tirjati od države nazaj, kar je dežela preveč plačala; tudi ne mislim zahtevati pomanjšanja davkov, pa to vendar smem zahtevati in tudi zahtevam — da bi se s to, toliko let z davki preobloženo deželo prizanesljivejše ravnalo in bi se proti njej ne rabila ona — reči moram — fiskalična brezobzirnost, katera se uže več let na Kranjskem rabi. Da dokažem svojo trditev, uporabljati mi je potrpežljivost visoke zbornice, in jej predložiti nekaj statističnih činjenic. Po poročilih c. k. finančnega ravnateljstva v Ljubljani — vi, vidite, gospoda moja, da ne navajam za mene strankarsko vnetih prič — se je na Kranjskem leta 1881., toraj poslednje leto pred pomanjšanjem davkov nabralo 49.000 gold. eksekucijskih stroškov ali 8 odstotkov zaostalih davkov sploh.

Razumljivo je samo po sebi, da so ti eksekucijski stroški bili v raznih okrajih različno razdeljeni, zato tudi različni odstotki. Tako so znašali eksekucijski stroški v bistriškem okraji 11·1, v logaškem 11·7, v senožeškem 18·3 in veliko-laškem 30 odstotkov zaostalih davkov, pri čemer se se ve da zaostale obresti še niso uračunile. Za iztirjanje 1836 gold. davka, ki so bili na dolgu v veliko-laškem okraji uračunilo se je in pobralo 555 gold. eksekutivnih stroškov. Prosim tedaj, gospoda moja, sami sodite, ali ni bil tukaj izraz, brezobzirnost, katerega sem rabil, na pravem mestu.

Ko je pa njega ekselenca gospod finančni minister v svojem govoru 11. t. m. izjavil, da je poslednja leta poslal na posamične finančne direkcije nek ukaz za pomanjšanje iztirjalnih stroškov pri manjših davkoplačevalcih, misliti moram, da se je na Kranjskem proti njegovemu ukazu in proti njegovi volji tako strogo postopalo, in tedaj mislim, da smem pričakovati, da bode v bodoče bolje.

Če zasledujemo, kaj je vzrok tako visokih eksekutivnih stroškov, nahajamo, da v previsokih opominovalnih pristojbinah, ki so take, da stroške, ki jih ima država, daleč presegajo, tako, da ima država pri tem še čisti dobiček, katerega bi pri siromakih vendar ne smela iskati. Ta čisti dobiček je tem manj dopustljiv in opravičen, ker se pobira pri manjših davkoplačevalcih, ter te bolj teži, nego velike davkoplačevalce.

Če je na pr. kdo 11 gold. dolžan, mora za prvih 14 dni plačati 1 gold. 5 krajc. opominovalnih stroškov, ravno tako, kakor oni, ki je 500 gold. na dolgu.

V tem, ko v navedenem primeru plača manjši davkovski dolžnik 10 odstotkov, tedaj od vsakih 100 gold. 10 gold. eksekucijskih stroškov, plača veliki davkovski dolžnik, tedaj premožnejši mož, samo ⅓ odstotka, tedaj 20 kr. od 100 gold. Ni moč razumeti in tudi jaz ne morem razumeti, kako so se mogle trpeti take anomalije, ko se je izdal dotični eksekucijski red.

(Konec prihodnjič.)

Govor državnega poslanca Božidara Raiča pri letošnji budgetni obravnavi.

(Konec.)

Ljudstvo itak mora jezik razumeti, ako hoče iste čitati. Še omenjam, da sem često propovedal tikoma nemške meje, govoril večkrat na taborih, pri svečanosti Stanka Vraza, Štefana Modrinjaka, dr. Miklošiča, a nikdo mi ni oponesel, da me ni razumel. Izraz „novoslovenski“ nima se tako razumeti, kakor bi jezik slovenski na novo bil skovan; ta beseda je dana od dr. Miklošiča, kateri jezik (naš) tako imenuje zbog razločka od staroslovenskega. Nadalje se nam oponaša, da imé slovenski, Sloven, Slovenec pred 300 leti niti znano ni bilo. To oponosico storil nam je pred 14 leti prevzvišeni dr. Rechbauer. (Živahna veselost na levici.) Dobro! dozvoljujem si nekatere navode prečitati iz „Kronike“, katera je bila tiskana v Ljubljani l. 1578. z naslovom: „Kronika“ spravljena po Antolu Pope Vramce. Štampane v Ljubljane po Ivane Maline 1578. Od tega dela še sta samo dva odtiska znana, eden je v ljubljanski knjižnici, a drugi pri jugoslavenski akademiji v Zagrebu. V tej knjigi nahajajo se naslednja mesta (čita):

280. Aurelius probus rimski cesar na Slovenieh. umorjen be. 401. Atila kral posta, slovensku zemlju i Orsag do morja zavje. 429. Sveti Hieronim doktor Sloven. 683. Trebelin kral slovenski i Bulgarki ovo vreme posta. 744. Huni drugoč v Panoniu ali SlovenSKU zemlju jesu došli. Velika vnožina Vogrov, Slovenov in Horvatov poginuše. 1537. Ivan Kacian general Ferdinanda krala vojsku proti Turkom na Slovenski Orsag ali zemlju dopelja. 1570. Veliki strašen glad je bil na Slovenieh vstali i zdignuli su se bili proti svoje gospode in plemenitim ljudem. 1578. Gospodin Christof Ungnad posta Hrvatskim i Slovenskim banom. 1557. Ivan Lenkovič Turke poleg svete Jelene pri Rakovcu na Sloveneh razbi. 1564. Draškovič Juraj na Zagrebečku biskupiu dojde na Slovenie. 1549 Počtenje Slovenci po vitežtve dobiše.

Tukaj se dalje nahaja izraz „Sloven“ slovenski“, torej uže pred 300 leti.

Knjigo z naslovom; „Rationale officiorum iz 12. stoletja prestavil je iz slovenskega nek nemški menih v nemščino. Ta menih pravi: „Da je poleg grščine in latinščine tudi slovenski jezik za bogoslužje zato odločen, ker Sloveni so najbolje razširjeni“. (Živahna veselost

vest, ter ga skušamo dovesti do pravega narodnega pričanja.

Slavna narodna društva, katera nameravajo binokostne praznike udeležiti se slavnosti blagoslovljenja zastave „Savinjskega Sokola“ v Mozirji in se do danes niso še prijavila, prosimo najljubše, da blagovole svojo udeležbo **najdalje do 30. t. m.** naznaniti slavnostnemu odboru v Mozirje, da mu bode potem mogoče pravočasno oskrbeti potrebne priprave in uredbe.

Za znižano ceno po železnici, ki se za časa objavi, se je skrbelo.

Spored slavnosti naznani se v kratkem.

Zarad vožnje iz Celja v Mozirje in zarad slavnostnega banketa izvolijo naj se slavna društva in p. n. gostje o pravem času oglasiti pri starosti „Savinjskega Sokola“ gosp. Josipu Lipoldu v Mozirji.

Na zdravje!

V Mozirji v dan 18. aprila 1884.

Slavnostni odbor.

Politične stvari.

Govor državnega poslanca A. Obreze

v državnem zboru dne 22. marca 1884.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Konec.)

Drugi vzrok teh visokih eksekucijskih stroškov je ta, da se pobirajo davki na Kranjskem štirikrat na leto, namreč 15. februarja, 15. maja, 15. avgusta in 15. novembra, vsled česar se omenjeni iztirjalni stroški množé. Jaz bi ne imel nič proti temu, da se davkoplačevalci večkrat na leto opominjajo k plačilu, ko bi ta opominjanja ne bila tako draga, in bi se davki tudi ob neprimernem času ne izterjevali! Zlasti poslednje mora se odločno grajati.

Kdor pozna kmetske razmere na deželi, bode moral priznati, da je mesec maj oni čas leta, ko ima kmet ravno najmanj denarja. (Res je! na desnici.) Prejšnji pridelki so uže razprodani, novo spravljjanje pridelkov pred durmi; za spravljjanje novih pridelkov, na primer za spravljjanje sena, potrebuje kmet denarjev za kosce, sušilce itd. in navadno je uže prisiljen, da dobi potrebni denar, narediti malo dolga, ali pa prodati del pridelkov, katere še le pričakuje, in sicer za slepo ceno.

No, gospoda moja, v tem letnem času in pod temi okoliščinami od posestnika iztirjevati davke, je naravnost neodpustljivo, jaz bi rekel predrzno početje.

Posestnik ne more ob tem času in pri najboljši volji nič plačati, in vzrok temu je, ker nima denarja. Iztirjanje davkov 15. maja je tudi z malimi izjemami brezvspešno, davkoplačevalcu pa napravlja one nečuvane stroške, katere sem prej naslikal.

Da ni dopustljivo, iztirjevati davke 15. maja, to je priznal tudi deželni zbor kranjski in uže večkrat prosil visoko vlado, da bi odpravila ta obrok, tako v zasedanji leta 1881.; potem zopet v zasedanji leta 1883., v katerem je gospod deželni poslanec baron Apfaltrern v tej stvari izdelal tako dobro utemeljeno in sploh jako jedrnato poročilo, na kar je sklenil deželni zbor nujno prositi, da odpravi obrok 15. maja za zemljišni in hišni davek.

Ta prošnja mora uže biti pri ministerstvu. Pa ne samo deželni zbor, ampak tudi deželna vlada je, in sicer leta 1881. v tem smislu ministerstvu poročala, kar smo izvedeli iz govora gospoda deželnega poslanca

barona Apfaltrerna v kranjskem deželnem zboru 11. oktobra 1883.

Visoka c. kr. deželna vlada je tedaj leta 1880. na više mesto poročila (čita): „Z ozirom na to, da ima po skušnji drugo četrtletje davkoplačevanja najmanj vspeha, in da davkoplačevalcem posilno iztirjanje napravlja samo nepotrebne stroške itd., mora deželna vlada izreči, da bi se popustilo pobiranje davkov v drugem četrtletji, a bi se zemljiški in hišni davek razdelil na enake obroke, ki bi se plačevali 15. februarja, 15. avgusta in 15. novembra.“ Tako daleč visoka deželna vlada. Finančna uprava je pa vzlic prošnji deželnega zbora in izjave deželne vlade obdržala, kakor prej štiri kvartale, med njimi tudi onega 15. maja. Reči moram, da se mi to tem bolj čudno zdi, ker se je v drugih deželah, kakor sem razvidel iz govora finančnega ministra, tako na pr. na Koroškem, Štirnem uže za davke počakovalo, kakor se je finančni minister izrazil, in se je to za prav dobro pokazalo, ter so se zaostanki davkov zmanjšali. Kako je to, da se to olajšanje tudi ni na Kranjskem uvelo vzlic prošnji deželnega zbora in poročila c. kr. deželne vlade ne morem razumeti, kakor tudi ne morem misliti, da bi bilo visoko ministerstvo prepovedalo finančnemu ravnateljstvu, to storiti.

Da se nadalje poskusi, gospoda moja, tem neprimlikam opomoči, dovoljujem si staviti sledečo resolucijo (čita):

„Visoka vlada se naprosi, da za pobiranje in iztirjanje zemljiškega in hišnega davka opusti II. (majski) kvartal in uvede tri enake obroke za zemljiški in hišni davek, vsakega za eno tretjino davka, ki se imajo uplačevati 15. februarja, 15. avgusta in 15. novembra.“ (Dobro! na desnici.)

V očigled izjave gospoda finančnega ministra, da je visoko ministerstvo pripravljeno, dovoliti olajšave, ako to ne škoduje državi, mislim, da ta resolucija visoki vladi ne bode nepovoljna, in se nadejam, da bode imela vspeh. (Dobro! dobro! na desnici.)

Govor poslanca grofa Clam-Martinica

v državnem zboru 25. januarija 1884. proti vpeljavi nemškega jezika za postavno-državni jezik.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Konec.)

Gospoda, nikari ne mislite, če se bo enkrat misel razkroja deželá po jezikovnih in družih razlikah vkorenila, da se bo ona na česki meji ustavila. Vprašalo se bo, kedar se bodo jele dežele na oddelke ali okrožja razkosavati, zakaj bi tudi administrativni oziri ne dooločevali in zakaj bi se iz tega vzroka ne spojila mala Šlezija z Moravsko. Vprašalo se bo, zakaj je li za Solnograd lastna deželna vlada potrebna in zakaj bi se pač ne spojil z gorenjo Avstrijo v naddunavsko okrožje. Zapazite, si, gospoda, da tudi v tistih deželah, kjer ne poznajo boja za narodnostno vprašanje, poznajo deželno pravo in tudi v srcu tistega naroda ljubezen do svoje domovine gorí.

Noben narod ne bo s tem zadovoljen, da se mu preko deželne celote njegove preide na dnevni red.

Gospoda moja, nečem vas dalje mučiti, pozno je uže in vtrudil sem se, le pokazati sem vam hotel, kam da lahko zaidemo.

In zakaj se napenjamo, zakaj delamo takošne poskuse? Le da bi dokazali, da v Čedah češčina ni v deželi običajna, ker mislite, da bi se s tem nemščini